

Nr 456

Av herr Hedlund m. fl., *angående den kommunala miljövården.*

(Lika lydande med motion nr 394 i Första kammaren)

Förslag om miljöpolitiska åtgärder har från vårt håll under en rad av år framlagts i riksdagen. Särskild vikt har lagts vid kravet på att riksdagen bör antaga ett miljöpolitiskt handlingsprogram till ledning för sitt miljöpolitiska handlande. Huvuddragen i ett sådant program har också skisserats. Stor vikt har lagts vid principiella synpunkter, forskning och utbildning, samhällsplanering, bebyggelse och natur och inte minst frågor om anpassning av arbets- och skolmiljön till människans biologiska förutsättningar. Förslagen som framförts från vårt håll har många gånger rört fält som centrala myndigheter har att åtgärda och ansvara för.

Enligt vår mening är tiden nu kommen att i högre grad än hittills aktivera kommunerna på det miljöpolitiska fältet. Centrala verk, som t. ex. planverket och naturvårdsverket, har kommit i verksamhet, och en ökad aktivitet från dem är att vänta. Inte minst bör nu på ett helt annat sätt än tidigare kunna utarbetas normer och riktlinjer i olika avseenden till ledning för en god samhälls- och bebyggelseplanering och miljövård, råd och anvisningar som framför allt våra kommuner är i stort behov av. Även från nya socialstyrelsen kan ökad aktivitet förväntas. Debatten om en ny inriktning av socialpolitiken har varit livlig, och större ansträngningar bör göras på det förebyggande och uppsökande fältet inom socialvården.

Även andra förhållanden talar för en ökad satsning på den kommunala sidan i dag. Ett antal utredningar har lämnat värdefullt material, så att det nu finns underlag för en långt aktivare kommunal miljöpolitik. Vad gäller naturvården har i 1964 års naturresursutredning (SOU 1967: 43 och 44) om miljöforskning lämnats en fyllig redogörelse om olika föroreningar och farrorna därav för människor och djur. Immissionssakkunnigas betänkande (SOU 1966: 65) om luftföroreningar, buller och andra immissioner föreligger nu remissbehandlat, och en proposition om lagstiftning angående skydd mot miljöfarlig verksamhet väntas inom kort. I lagrådsremissen berörs direkt såväl centrala som regionala och kommunala organ och deras verksamhet. När det gäller människans situation i olika bebyggelseområden och frågor om urbaniseringens inriktning över huvud taget föreligger dock tyvärr alltför litet material till ledning för en bättre planering till vilket vi

liksom tidigare år återkommer i särskilda motioner. Detta senare förhållande bör inte hindra att kommunerna även här bör aktiveras utifrån de undersökningar som redan utförts och de erfarenheter som gjorts.

En aktiv kommunal miljöpolitik är grundläggande om vi skall få männi-skovänliga miljöer.

Dagens situation

Kommunernas ansvar för miljövärden regleras framför allt inom byggnads- och hälsovårdslagstiftningen, och berörda frågor handläggs av byggnadsnämnden och hälsovårdsnämnden. Genom en förutseende planering förebyggs skador på människor av såväl fysisk som psykisk art, och byggnadsnämnden har här ett stort ansvar. Hälsovårdsnämndernas verksamhet och uppgifter framgår framför allt av hälsovårdsstadgan. Verksamheten är i hög grad specialreglerad, men kommunerna har också möjligheter till frivilliga insatser genom att införa särskilda hälsovårdsordningar.

Självfallet har även andra kommunala nämnder och organ uppgifter inom miljövärden. Vad som framför allt inte får glömmas bort är att kommunstyrelsen själv ytterst måste ha det avgörande ansvaret, och härav följer att denna bör vara det samordnande organet. Genom att miljövärden i kommunerna i huvudsak grundas på av statsmakterna föreskrivna skyldigheter har i vissa fall motsatsställningar uppkommit mellan till exempel hälsovårdsnämnderna och den kommunala verksamheten i övrigt.

Bland kommunalmännen kan konstateras ett ökat intresse för miljöfrågorna, vad gäller såväl naturvärden som bebyggelseplaneringen. Intresset har säkert stimulerats av den livliga allmänna debatt som pågått de senaste åren och den opinionsbildning som skett. Resultaten av det ökade intresset har emellertid varierat mycket, och det är bl. a. mot denna bakgrund vi tar upp frågorna till behandling här. Viljan finns till initiativ, men osäkerhet om ansvars- och samordningsfrågor tycks råda. Mot denna bakgrund har därför en rad skilda förslag till kommunala miljövärdsaktiva organ lämnats. Bland alternativen finns i huvudsak följande:

1. Särskilda miljövrårdsnämnder
2. Särskilda naturvrårdsnämnder
3. Miljövrårdsråd
4. Aktivisering av befintliga nämnder, framför allt kommunalnämnder, byggnadsnämnder och hälsovvrårdsnämnder
5. Särskilda miljövrårdsstjänstemän och naturvrårdsombud.

Naturvrårdsombud har utsetts i många kommuner för att där bevaka naturvrårdsfrågorna och hålla samband med länens naturvrårdsråd. Frågan om naturvrårdsombud aktualiseras i samband med den stora omorganisation av naturvrården som ledde till skapandet av statens naturvrårdsverk centralt och naturvrårdssektioner vid varje länsstyrelse. Uppgifterna för hittills till-

satta naturvårdsnämnder varierar, och gränsdragningen mot andra nämnder är oklar och uppgifterna oreglerade.

Lämpliga kommunala organ

Oklarheten i kommunerna vad miljövården beträffar måste skingras om man skall kunna föra en effektiv miljöpolitik. Innan vi närmare redogör för vår inställning till dessa frågor finns det skäl att kort beröra den principiella inställningen till miljöpolitiken som tidigare redovisats i våra motioner. Denna vår grundläggande syn är av betydelse för valet av kommunalt engagemang.

Enligt centerpartiets miljöpolitiska uppfattning bör målet för miljöpolitiken vara att ge välfärdsbegreppet en ny dimension, där människornas anpassning, trivsel och psykiska trygghet tillmäts större betydelse i förhållande till ensidig materiell standardsträvan. Miljöfrågorna begränsas därför inte bara till frågor om vår yttre miljö, som luft, vatten och bebyggelse, utan har också en social sida som rör vår anpassning i vid mening. Miljön är enligt vår uppfattning odelbar, och det synsätt som vi önskat förmedla genom miljöpolitiken berör därför de flesta av samhällets områden. Vår uppfattning är att miljöpolitiken hela tiden skall centreras till människan. Vi skall t. ex. inte ha naturvård mer eller mindre för dess egen skull, utan anledningen till åtgärder måste hela tiden sökas i vad man kan kalla hälsovård eller friskvård. Miljöpolitik är att förebygga fysisk och psykisk ohälsa på alla de områden där hot kan föreligga. Vi har därför ständigt betonat vikten av helhetssyn i alla sammanhang där beslut om åtgärder skall fattas.

Utifrån dessa principiella synpunkter förefaller det klart att vi i första hand skall utnyttja de nämnder på det kommunala området vi redan har och se till att de utrustas med tillräckliga resurser och utbildat och kunnigt folk för att klara de nya uppgifter som kommer att ställas på miljövården. Vi avser därvid kommunalnämnder, byggnadsnämnder och hälsovårdsnämnder. Byggnadsnämnden skall bidra till att skapa en så god trivselmiljö som möjligt genom en god planering och effektiv tillsyn. Hälsovårdsnämnderna har redan nu enligt gällande hälsovårdsstadga ansvar för de frågor som blir aktuella, och de har den enligt vår åsikt viktiga kopplingen till den sociala och medicinska sidan, som vi anser bör ligga till grund för miljövården.

Hälsovårdsnämndens uppgifter och ställning motiverar särskilt beaktande. Enligt hälsovårdsstadgans 38 § framgår att man har skyldighet att motverka vattenförorening inom kommunen. Nämndens skyldighet begränsas dock inte till detta, utan motsvarande gäller för t. ex. luftföroreningar, buller och andra störningar. På motsvarande sätt har hälsovårdsnämnden uppgifter som rör kommuninvånarens anpassning i den av människan skapade urbana miljön, bostäderna osv.

Hälsovårdsnämndernas aktivitet är mycket varierande. Dels beror det givetvis på nämnderna själva som inte försökt eller inte fått tillräckliga

resurser eller gehör för sina krav och synpunkter i kommunernas styrelse, dels är kommunerna av varierande storlek och har varierande krav på aktiv miljövård. Som exempel kan nämnas att Stockholms stads hälsovårdsnämnd förfogar över resurser på olika områden som överträffar dem som länsmyndighet i allmänhet förfogar över. En betydande eftersläpning i utbildningen på hälsovårdsområdet kan också konstateras. De brister som finns i den kommunala miljövården bör kunna rättas till med olika medel inom existerande nämnder och är inget vägande skäl för införande av nya vid sidan om de redan existerande.

Att direkt tillföra kommunerna någon form av konkurrerande organ till hälsovårdsnämnderna finner vi mindre lämpligt. Någon form av miljövårdsberedning kan däremot tänkas ha sin betydelse då det gäller att samordna olika frågor på miljövårdens område inom de skilda nämndernas kompetensområden. Denna måste dock utformas så att känslan av ansvar för frågorna behålles hos kommunens styrelse. Det är av den största betydelse att även kommunstyrelserna görs aktiva på detta område och ansvariga för det vida fält som miljöpolitiken spänner över. Kommunerna bör förstå att det är ett gemensamt intresse att föra en god miljöpolitik och inte något som en eller ett par nämnder sysslar med.

I detta sammanhang måste också betonas vikten av samarbete mellan olika nämnder och framför allt mellan byggnadsnämnd och hälsovårdsnämnd samt mellan dessa nämnder och kommunens styrelse. Det bör övervägas om inte hälsovårdsnämnderna starkare borde knytas till kommunala uppdrag utöver de av staten ålagda uppgifterna. Hälsovårdsnämnderna måste kunna komma in i t. ex. planeringsdiskussioner i ett tidigt skede och icke endast när sanitär olägenhet redan uppkommit.

Frågan om speciella naturvårdsnämnder bör tas upp i en utredning om det kommunala ansvaret och arbetsfördelningen för miljövården. Även om vi enligt motiveringarna ovan anser att det i de flesta kommuner är tillfyllest att bygga ut och aktivera befintliga nämnder, finns det anledning att närmare undersöka hur kommunernas uppgifter enligt naturvårdslagen skall verkställas. Det råder för närvarande oklarhet på den punkten eftersom uppgifterna inte är reglerade. Naturvårdsombudens ställning kommer även in i detta sammanhang. Det synes som om uppgifterna enligt naturvårdslagen skulle kunna delas på byggnads-, hälsovårds- och fritidsnämnderna, men det kan också finnas skäl för särskilda naturvårdsnämnder i vissa kommuner.

Sammanfattningsvis anser vi således att frågan om det kommunala ansvaret och uppdelningen av arbetsuppgifterna vad miljöpolitiken beträffar bör utredas men att riksdagen redan nu till ledning för den debatt som pågår i kommunerna uttalar sig för att ansvaret för miljövården tillkommer framför allt kommunalnämnder, byggnadsnämnder och hälsovårdsnämnder, dvs. redan befintliga i lag reglerade nämnder.

Lagstiftning angående skydd mot miljöfarlig verksamhet

Chefen för justitiedepartementet framhåller i lagrådsremissen den 25 juli 1968 under rubriken »6.7. Samordningsfrågor» hälsovårdsnämndernas stora betydelse och uppgifter dels rent allmänt på miljövårdsområdet, dels med anledning av aviserad ny lagstiftning. Bl. a. säges följande:

Av särskild vikt är de samordningsfrågor som aktualiseras på hälsovårds- och planområdena. Både inom tillsynsverksamheten och i prövningsärendena är det nödvändigt att naturvårdsverket och länsstyrelserna nära samarbetar med lokala och centrala hälsovårds- och planmyndigheter, särskilt hälsovårdsnämnderna och planverket.

Enligt aviserad lagstiftning kommer arbetsuppgifterna för hälsovårdsnämnderna inte att minska trots att tillståndsprövning enligt 63 § hälsovårdsstadgan för hälsovårdsnämnderna slopas. I stället kommer former av samråd att öka, och rent allmänt kommer lagen att innebära fler uppgifter för kommunerna och hälsovårdsnämnderna att handlägga och bevaka. Nämnden kommer som hittills att kunna meddela förbud och förelägganden för att motverka sanitär olägenhet.

Även immissionssakkunniga, liksom majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig över deras betänkande, har framhållit framför allt hälsovårdsnämndernas stora uppgifter och betydelse. Viss oklarhet synes dock enligt remissinstanserna råda över hur arbetet på det kommunala fältet närmare skall ordnas. Det synes oss därför välmotiverat med en utredning om den kommunala miljöpolitiken och särskilt om hälsovårdsnämndernas ställning och uppgifter mot bakgrund av här nämnd ny lagstiftning.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående kompetensförhållandena för den kommunala miljöpolitiken i syfte att möjliggöra en effektivisering och aktivisering av den kommunala miljövärden främst genom befintliga kommunala nämnder i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 27 januari 1969

Gunnar Hedlund (cp)

Lars Eliasson (cp)

Nils G. Hansson (cp)

i Sundborn

i Skegrie

S. G. W. Wahlund (cp)

Sven Vigelsbo (cp)

Johannes Antonsson (cp)

John Eriksson (cp)

Gunnar Larsson (cp)

Thorbjörn Fälldin (cp)

i Bäckmora

i Luttra